

„Keményen megküzdöttem azért, hogy taníthassak”

Édesapám meghalt 89-ben, édesanyám még él. Faluról költöztettük be, mikor apu meghalt, azért, mert itt él a városban négy gyereke, és hogy ne legyen ott kint egyedül a nagy házban. Vettünk neki egy kertes kis családi házat, oda elmegyünk hozzá, szinte mindegyik gyerek mindennap. 25 ezer forint körüli nyugdíja van, abból még ő támogatja a gyerekeit, szinte mindegyiket. Van úgy, hogy egyiket süteménnyel, hússal, kit hogy tud.

Édesanyád korábban mivel foglalkozott?

Konzervgyárban dolgozott egész életében. Nagyon nehéz fizikai munkát, gépen, úgyhogy amikor készítették a befőtteket, akkor ő irányította azt a gépet, ami hőkezelt. Ezt nehéz volt csinálni, és nagyon felelősségteljes volt, mert ha elrontja, akkor az egész szállítmány odavan. Apu meg sofőr volt egy térszben. Öten vagyunk testvérek, és még mind az öt él. Az egyik most 32 éves és nagyon súlyos beteg.

És a többiek?

Mind jól vannak. Van két nővérem, azok dolgozni járnak, jól keresnek. Az öcsém nem túl jól keres, kétgyerekes családapá. Az összes testvérem házasságban él, csak nekem van házasságon kívül egy kisfiam. Így áll a családjunk.

Anyagilag jól állnak a testvéreid?

Mindenki jobban áll, mint én. Én vagyok a családban a legtanultabb, de a legszegényebb.

Hogyan lettél tanító?

Én hatéves koromtól tanító néni akartam lenni, mert két nővérem volt, és már iskolába jártak. Tudtak olvasni, meg írni, és én ott sírtam óvodás koromban anyuémnek, hogy se írni nem tudok, se olvasni, hogyhogy nem mehetek iskolába. Azt mondták, azért, mert még kicsi vagyok. Én mondtam, hogy nem vagyok kicsi, mert nagynövésű voltam, és olyan magas voltam, mint a nővéreim. Nekem hiába beszéltek, borzasztóan bántott, hogy én is buta vagyok, és mégsem tanulhatok. Amikor már végre mehettem iskolába, akkor nagyon boldog voltam. Hazamentem, és mondtam, hogy na, én is tanító leszek, mert mindenkit meg kell tanítani. Végig úgy voltam, hogy attól félttem, hogy mi van, ha nem lesz elég eszem, hogy elvégezzem az iskolát. Aztán meg nem akartak nyolcadik után továbbtanulni engedni a gimnáziumba.

Miért?

Mert apukám részeges volt, ilyen egyszerű, falusi részeges ember, aki nem törődik azzal, hogy a gyerekből mi lesz. Végül anyu segített, annyira hogy a kollégiumba felvettek. 150 forintot kellett fizetni egy hónapban értem, kollégiumban laktam, ott szinte ingyen kaptam enni, és így leérettségiztem. De utána megint nem akartak hagyni tanulni.

Anyukád sem akarta?

Anyu nem tudott már segíteni. Apu meg ott verte a konyhában az asztalt, hogy márpedig nem mehetek továbbtanulni, menjek dolgozni. Én meg vertem a konyhaasztalt az öklömmel a másik végén, hogy majd akkor kitaníttat a magyar állam, de akkor is megyek. Nagyon örültem, hogy felvettek a főiskolára. A felvételin be is keretezték piros filctollal a nevem, és azt mondták, hogy na, viszontlátásra kollegina, és akkor én már tudtam, hogy felvesznek. Hazamentem, apu éppen permetezett. Lementem és mondtam neki, hogy segíték ugyan húzni ezeket a permetezős csöveket, de én már szeptembertől nem leszek itt, elmegyek és tanulni fogok. A kollégiumban szorgalmasnak kellett lenni, mert nem volt mindegy, hogy mennyi ösztöndíjat kapok. Volt még otthon két kisebb testvérem, és akkor apu már nem nagyon adott anyunak pénzt. Az ösztöndíjamat mindig haza kellett küldeni a két kisebbik

testvérem etetésére meg mindenre. Úgyhogy volt olyan a főiskolán, hogy mondjuk hétfőn bent voltam, tanultam, és két nap alatt, körülbelül két szem kockacukor volt, amit enni tudtam. Végül is elég keményen megküzdöttem azért, hogy taníthassak, mert nem sokan álltak mellettem. Szóval tanulni kellett keményen. Később ezért is nagyon vonzottak a nehezebb sorsú gyerekek az iskolában. Tudtam, hogy rajtam is múlik, hogy mi lesz az ő életükből, és hogy belőlük milyen ember lesz. Számít, hogy én mit tudok értük tenni. Nekem mindig nagyon fontos volt, ha esetleg a szülei helyett az én kedvemért tanult a gyerek, és majd később boldogult, mert tanult. Ha az anyjának, apjának nem, akkor nekem volt fontos, hogy mi lesz belőle.

Hol dolgoztál eddig?

81-ben voltam pályakezdő egy kis faluban, alsóban tanítottam minden tantárgyat. Ez volt a legszebb két év az életemben. De csak két évig dolgoztam ott, mert nem engedett az igazgató továbbtanulni, én pedig csak tanító szakos voltam.

Akkor hol laktál?

Az óvodában, szolgálati lakásban, nem kellett érte fizetni. Összkomfortos volt, fürdőszoba is volt benne. Egy pici, mosókonyhaszerű szoba volt, de elfért benne egy háromelemes szekrény sor meg egy heverő. Azt hiszem, még egy kis Junoszty tévém is volt. Csodálatos két év volt, imádtam a gyerekeket. Mégis muszáj volt otthagynom, mert ott nem volt semmi perspektíva. Egyszerűen nem engedett az igazgató továbbtanulni, és én már akkor nem akartam annyival beérni, hogy van egy hároméves nappali tagozaton szerzett tanítós papírom. Oroszt is tanítottam ott a faluban, és nem akartam úgy tanítani, hogy nincs orosz tanár szakos végzettségem. De nem engedtek tovább tanulni. Tehát nem járult hozzá az igazgató, azt mondta, hogy nem tanulhatok, és azért jöttem el. Otthagytam az iskolát, két év után, és akkor bekerültem a megyeszékhelyre, egy meghirdetett állásra. Mondtam az igazgatónak, hogy semmi protekcióm nincs, engem a tudásomért kell felvenni. Mégis fogadtak. Ebben az iskolában dolgoztam 14 évig, és onnan küldtek el most végkielégítéssel.

A megyeszékhelyen hol laktál?

Albérletben egy tanító néninél, aki az iskolában tanított. Egyedül élt, rossz volt neki egyedül, és odavett magához. De aztán hazajött a fia, és akkor el kellett onnan mennem, ráadásul huszadikán, amikor az albérlet miatt már húsz fillérem sem volt. Akkor felmentem a művelődési osztályra, és az osztályvezetőnek elmondtam, hogy olyan szegény vagyok, hogy huszadikán már 20 fillérem sincs. 40 fillér egy kifli, és üres hassal nem lehet tanítani. Tegyenek engem valami férőhelyre, ami a pedagógusoknak ingyenes. És akkor a gimnáziumi szolgálati lakásban tettek be egy szobába, úgy, hogy több tanár is lakott ott. Ez egy háromszobás családi ház volt, és egy szobában négy tanárnő lakott. De a többi tanárnő már vett magának lakást, és akkor a végén ottmaradtam egyedül a nagy házban. Ott voltam négy évig, de utána jött oda egy külföldi, francia szakos tanár, és annak kellett a hely. Nem akartam úgy ott lakni a lakásban, hogy a másik szobában egy férfi lakik, és hol ő megy zuhanyozni, hol én. Mivel nem is voltam egyetemest végzett, tehát nem taníthattam a gimnáziumban, úgy éreztem, hogy nekem kell elmenni. Akkor elmentem a külvárosba egy nagyon primitív városrészbe lakni. Van ott egy iskola, és annak az épületében, az első emeleten adtak egy szolgálati lakást. De az olyan volt, hogy olajkályhával kellett volna fűteni, de nem volt pénzem olajat venni. A fürdőszobában nem volt fűtés, és hat fok volt, mikor hajtat mostam. Úgyhogy az nagyon embertelen volt. Közben jártam a lakásosztályra, hogy adjanak valamilyen szükséglakást. És akkor adtak egy szükséglakást, utána azt elcseréltem, és kikötöttem itt. Úgyhogy ez már a sajátom. Tanácsai volt, megvásárolható, és megvásároltam.

Milyen iskolának számított ez a városi munkahelyed?

Szerintem a legjobb volt. Én legalábbis annak tartottam, a szakembergárda miatt, meg az oktatás színvonala miatt, meg a programok miatt, amiket szervezett az iskola. Szakmai továbbképzéseket tartottunk, bemutató tanításokat tartottam én is, és jöttek a megyéből nézni, hogy hogy tanítottunk. Mikor idejöttem 83-ban, akkor épült az iskola, tehát új iskola volt. Azért is vettek fel, mert éppen szervezték a szakembereket.

Akkora már elvégezted az orosz szakot?

Ez az iskola segített a tanulásban is, engedték, hogy tanuljak. Itt a megyeszékhelyen végeztem, a tanárképző főiskolán az orosz-pedagógia szakot. Levelezőn, mert azt már csak úgy lehetett, munka mellett.

Az igazgatóval jól kijöttél?

Az igazgató, végül is úgy vett fel, hogy én azt mondtam neki, hogy be akarok kerülni a városba tanítani, de nincs senkim, csak én vagyok egyedül. Tehát mellettem senki nem szól. Megkérdezte, hogy mit ígérek? Mondtam neki, hogy semmit, hanem ha jó szakembernek tart, az úgy is kiderül, és megtart, ha meg nem, akkor szól, és akkor lelépek. Nagyon tiszteltem őt. Mindig úgy mentem be az iskolába, mintha neki tartoznék azzal, hogy felkészült legyek, és nagyon jól tanítsak. Nagyon tiszteltem, szerettem, és hálás voltam azért, hogy felvett. Úgyhogy nagyon-nagyon odáig voltam érte. És akkor az történt 92–94 között, hogy volt itt az önkormányzatnál olyan, hogy az igazgatókat átvilágították, hogy ki alkalmas, vagyis vizsgálták az igazgatóknak az alkalmasságát pártpolitikai érdekekből, vagy nem tudom, hogy mi miatt.

Megnézték őt is, hogy ő milyen igazgató, és a képviselőtestület nem szavazta meg újra öt évre, pedig a tanári kar titkos szavazással őt választotta. Amikor megtudtam, hogy nem őt nevezték ki újra, nagyon meg voltam döbbenve, és nagyon fájt, hogy nem tudok segíteni, nem tudok hová menni. Kihívtuk a polgármester-helyettest az iskolába, elmondtuk hogy a tanári kar őt akarja, és kérjük vissza az igazgatót. De azt mondták, hogy nem lehet, már más igazgató lesz. Volt egy igazgatóhelyettes-asszony, aki nagyon akart igazgató lenni. Tulajdonképpen mindent a saját érdekében csinált, hogy ő legyen igazgató, úgy helyezkedett mindenképpen. Megbízták, és ő lett az új igazgató. Közben mindenkinek bizonytalan lett az állása. Mindenki tudta, hogy hat embert el fognak küldeni. A városban rengeteg olyan pedagógus volt, aki F-kategóriás, ezért az önkormányzat becsődölt, nem tudta fizetni a béreket, és ezért kellett sok embert elbocsátani. Nekem ugye nem volt férjem, nem volt gyerekem, és amikor jött az év végi értekezlet, a szünetben behívatott az igazgatónő, és közölte hogy nekem szeptembertől nem tud tovább munkát adni. Derült égből villámcsapásként ért ez a hír, teljes mértékben. Úgyhogy amikor kijöttem az iskolából, mondták, hogy maradjak még ott. Mondtam, hogy én egy percig sem tudok már ott maradni. Ez már 95-ben volt júliusban. Szeptemberben már elkezdtem máshol, K-ban, egy kis faluban tanítani.

Akkor már megvolt az itteni lakásod?

Persze, ez már megvolt, 92 óta. Biztos voltam abban, hogy találok munkahelyet, csak itt bent akartam a városban dolgozni, hogy kényelmes élet jusson már nekem is osztályrészül annyi sok munka után. Úgyhogy egy hónap után otthagytam a falusi iskolát, és vállaltam, hogy valamennyi ideig, amíg nem találok a városban megfelelő állást, munkanélküli leszek. 96-ban már terhes voltam, amikor elkezdtem újra dolgozni itt, a városban a családsegítő szolgálatnál. Rájöttem, hogy alamizsnáért, vagy zsebpénzért nem akarok tovább dolgozni. 14 évig ezt csináltam, alig volt pénzem, és rengeteget dolgoztam. Most már pénzt is akarok.

Amíg nem volt munkád, ki segített?

Nem segített senki anyagilag, hanem úgy volt, hogy nagyon-nagyon kevés pénzből csak és kizárólag kenyeret, zsírt, befőtteket, ami anyunál a kertben termett, ilyeneket ettem. Ahogy visszaemlékszem arra az időre, sokszor éhes voltam, vagy hogy úgy mondjam, nem ettem eleget. Közben terhes lettem és hát nem tellett almára, banánra, amit a terhes nő meg-óhajt. De amikor ide fölvettek, akkor pár ezerrel több jövedelmem lett. Ha okosabb lettem volna, akkor valahogy másképp csináltam volna az egészet. Elkerülhettem volna a munkanélküliséget is. De én biztos voltam abban, hogy ha tanítani akarok, akkor találok állást. Végül mégsem tanítok. Több iskola azért utasított el, mert megtudták, hogy terhes vagyok. Tavaly januárban szültem, és tudtam, hogy iskolába pár hetes gyerekekkel nem vesznek fel, és akkor végül sikerült a családsegítőben elhelyezkednem. Most már több, mint egy éve itt dolgozom.

Mik a terveid?

Hogy ezután mit szeretnék? Nagyon-nagyon szeretnék tovább tanulni. Ha letelik a próba-időm, másnap bemegyek az igazgatónökhöz, és bejelentem hogy tanulni akarok, mert itt speciális diploma kell. Amikor elvégeztem az orosz tanár szakot, utána mondták, hogy végezzem el a németet is. Ötös lett az orosz tanári diplomám, de mire azt megszereztem, kimentek az oroszok. Alig tanítottam egy pár évig. Akkor még nem volt bennem ilyen ambíció, hogy egy újabb diplomát szerezzek. Akkor az volt bennem, hogy lehet, hogy én inkább gyereket akarok, és nem újabb diplomát. Engem különösebben nem érdekelt a diploma, nem akartam ilyen diploma-gyűjtögető kisasszonynak felcsapni. Egyébként is akkor laktam a város szélén, az olajkályhás, nagyon rossz körülmények között. Nem volt pénzem fűtőolajra, és akkor kellett volna elkezdenem a német tanári szakot. Háromezer forintot kellett volna kifizetni az első három hónapra, és nekem egyszerűen nem volt annyi pénzem.

Ez tandíjas képzés volt?

Igen, az első három hónap. Olyan rendszer volt, hogy aki azon kiesik, az nem csinálhatja tovább. Akkor elmentem anyuhoz, hogy a nyugdíjából adjon, de tizenhétézer volt a nyugdíja, és azt mondta, nem adok, gyermekem. Na, akkor az nagyon elkésérett. Hogy hát ha a saját anyám nem ad arra, hogy tanuljak, akkor ki ad? A lényeg az, hogy emiatt nem tanultam akkor. Utána aztán rájöttem, hogy többet ér egy német tanár szakos diplománál, ha kijárok magamnak egy lakást. Az legalább ér egymillió forintot. Nekem nincs egymillió forintom, és tíz év múlva sem lesz, de legalább lesz lakásom. Mert mit érek velem, ha tanító szakos, orosz szakos, német szakos, vagy akármi vagyok, és egy ideiglenes helyen vagy albérletben lakom. Én a lakást akartam. Mikor már a lakás megvolt, akkor meg gyereket akartam. Mindig mást akartam, és így a német tanár szakot kihagytam. De bennem van az elmulasztott dolog érzése, hogy valamit még kellett volna csinálnom, nekem mégis kéne még egy diploma. Tehát be fogok menni a főnökömhöz, hogy taníttasson, mert nekem nincs pénzem arra, hogy a könyveket megvegyem, nekem ehhez komoly segítség kell. Van rá remény, hogy néhány embert taníttatnak, és én úgy fogok bulizni ezután, hogy engem is bevegyenek azok közé. Mert nekem mindegy, hogy alszom éjfélig, vagy tanulok. És abban nagyon bízom, hogy ezzel hosszú távra megalapozódik itt az életem. Majd ezen a területen leszek jó szakember, itt is rengeteget lehet tenni mások gyerekeiért.

Mikor én kicsi voltam, tök egyes voltam oroszból ötödikes koromban, mert a nővéreim ócska könyvéből tanultam, és nem volt új könyvre pénzünk. Csupa egyest kaptam. De a régi orosz tanár elment és jött egy másik tanár, aki az mondta, hogy hát te tudsz oroszul, miért vagy te egyes. Így lettem ötös oroszból, és így lettem orosz tanár. Ha a régi tanár

marad, talán a nyolcadikat sem végzem el, mert megbuktatnak oroszból. Én a saját bőrö-
mön éreztem azt, hogy a tanárokon milyen sok múlik, rajtuk múlik, hogy a gyerekek meg-
szeretik-e a tanulást és jutnak-e valamire.

(Az interjút Paskó Ildikó készítette)

„Akár a Harvardra is mehet”

Remek X-listás családból származom. Két darab diplomás szülővel, egy darab diplomás bátyval
és magam is diplomás vagyok, 41 éves. A gyermekeim 9 és 10 évesek. A feleségemnek
nincsen diplomája mert jól el vagyunk nélküle.

A gyerekkori családjában milyen volt az ön helyzete?

Apám az otthoni idő legnagyobb részét azzal töltötte, hogy kipihente a nap fáradalmait és
dolgozott, a matematikai műveletek ezreit végezte. Pici gyermekkoromban anyám egye-
temre járt. Elég ritkán volt otthon. Átlagosan naponta egy alkalommal kikérdeztek a lecké-
ből. Atyám azt az oktatási elvet vallotta, hogy először tanuljam meg a könyvből a leckét, és
utána menjek oda hozzá kérdésekkel és ő válaszol. Ami a legjobb volt, hogy hihetetlen
mennyiségű, és legkülönbözőbb tárgykörű könyvet olvastam. A nagy utazók könyveitől
kezdve a néprajzi tárgyú könyveket stb. Édesanyám egészen kicsi gyermekkoromtól kezdve
minden este énekelt, ebből következően a népdalok, a zenekultúra iránt is felkeltette az
érdeklődésemet. Amúgy egy kellemes, átlagos gyermekkorom volt.

A testvérével milyen kapcsolata volt?

Amikor nem karddal kergetett a lakásban, akkor pusztán sima kézzel vert meg a bátyám. Ő
hat és fél évvel volt idősebb. Azonkívül, hogy próbáltam legalább annyi műveltséget és
széles látókört összeszedni mint ő, alapvetően arról szólt a gyerekkorom, hogy megpróbál-
tam utolérni.

Mennyire befolyásolták a szülők az iskolaválasztást?

100 százalékig, nemigen hiszem, hogy egy 6 éves gyerek bármit is válasszon. Soha nem készül-
tem szakmunkásnak. Egy időben paraszt óhajtottam lenni, de nem volt sehol a közelben –
városi gyerek vagyok – mezőgazdasági iskola. Ebből következően nem lettem az. Az, hogy
Építőipari Főiskolára jelentkeztem, az erősen abból adódott, hogy a bátyám akkor végezte
az Építésmérnöki Kart, erősen adódott abból, hogy édesanyám egy Építőipari Főiskolának
volt a gazdasági igazgatója, nemigen hiszem, hogy ez a saját választásom lett volna. Végül
kiderült, hogy építésznek igen tehetségtelen vagyok. Egy közepesnél jobb pallér lehettem
volna. Amikor elkezdtem dolgozni, kiderült, hogy nem az én világom az, hogy hat kőmű-
vest irányítsak. Végül is létrehoztam egy építőipari céget. Szépen fölfejlesztettük és abba-
hagytam, amikor kezdett összeomlani a 80-as évek végén. A pályaválasztásomban kifejezet-
ten külső és legfőképpen családi tényezők voltak meghatározók.

Hogyan folytatta tovább?

83-ban leszereltem a katonaságtól, akkor még mindig az építőiparban dolgoztam, de akkor
már elhatároztam, hogy többet nekem nem lesz főnököm. Megcsináltam a saját cégemet és
azóta is saját cégem vannak és nincsen főnököm. Ez a legfontosabb. Amit a főiskola adott,
abból a szervezés és a vezetéselméleti tárgyak voltak fontosak. Akkoriban még nem mene-
dzser iskolának és menedzseri ismereteknek hívták. Szervezés, vezetéselmélet. Ezek azok,
amik a diplomámtól eltérő irányban, de változatlanul fontosak.